KINDVRIENDELIJKE PUBLIEKE RUIMTE IN DE STAD

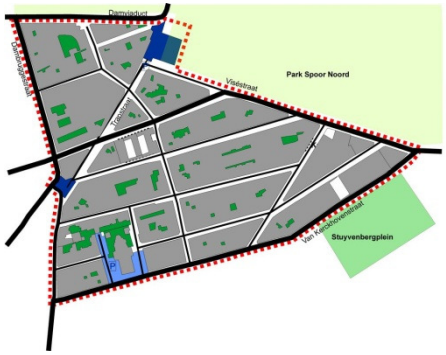
Strategieën voor uitbouw van een kindvriendelijk weefsel in de stad: STRATEN EN PLEINEN

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

OBSERVATIEONDERZOEK : SPELENDE KINDEREN in 7 WIJKEN

agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor jeugd en volwassenen

Vlaamse overheid

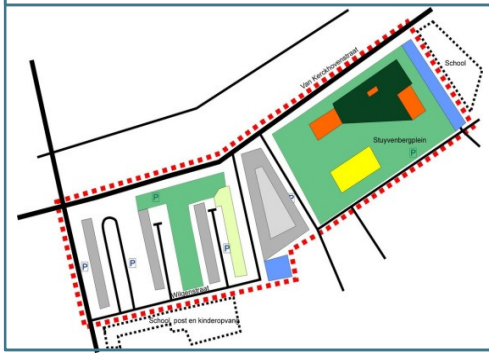

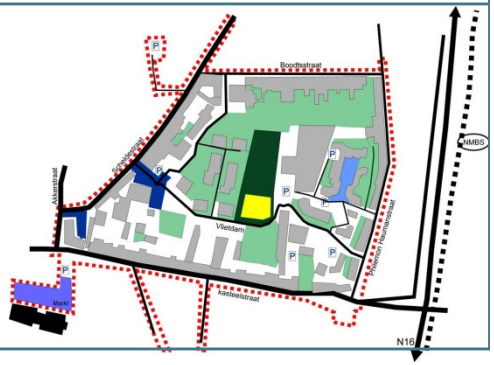
4 wijken in zeer stedelijke context

10 observatierondes: waar en hoe spelen kinderen?

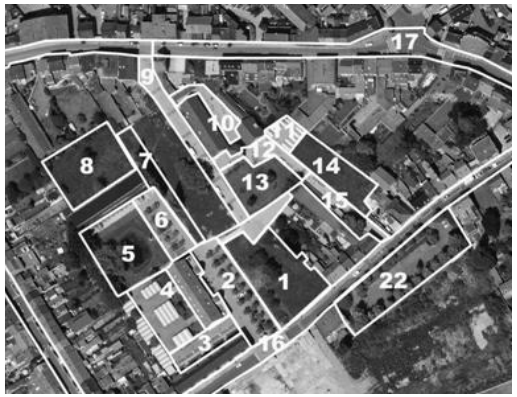

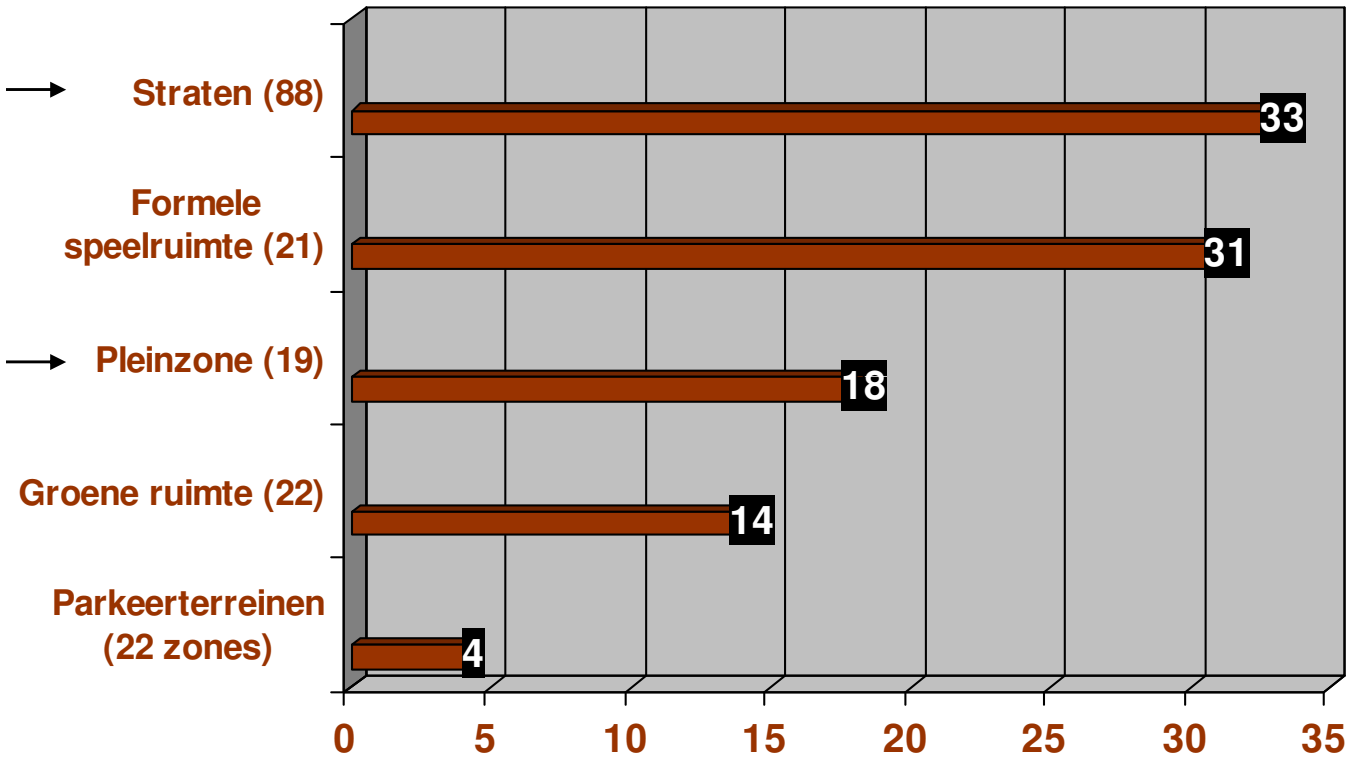

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Meest spelende kinderen gezien in…

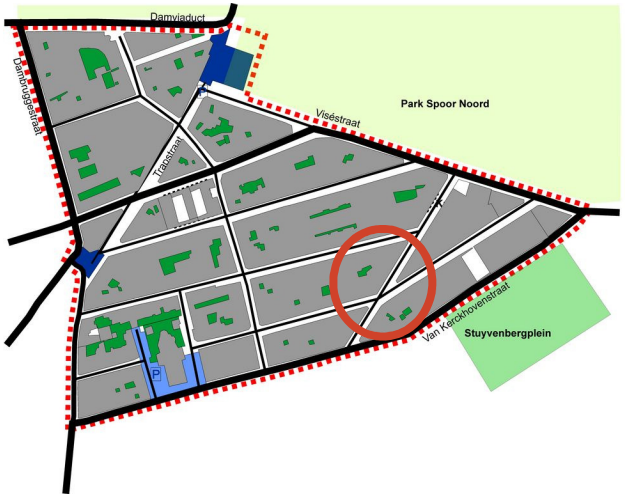

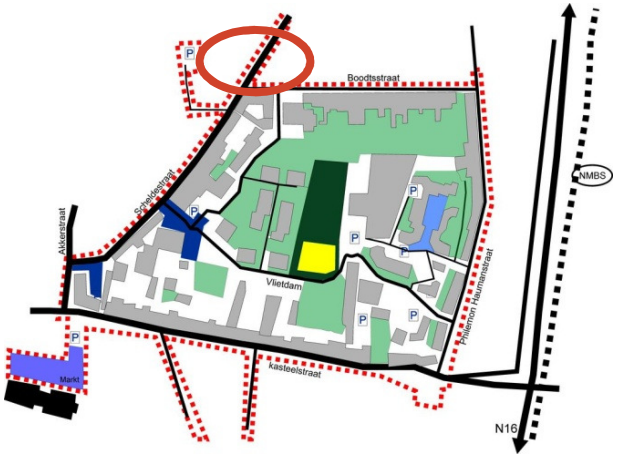
1. Straten

Straten worden zeer veel, maar niet zo intensief bespeeld

Seefhoek
Antwerpen

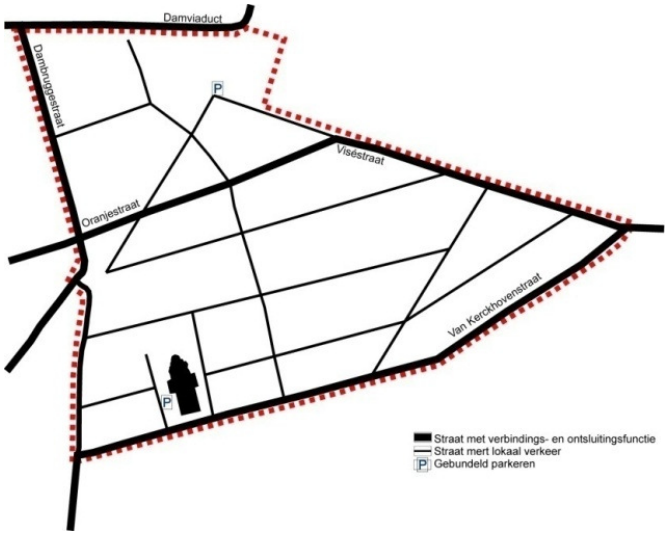
‘t Foort Temse

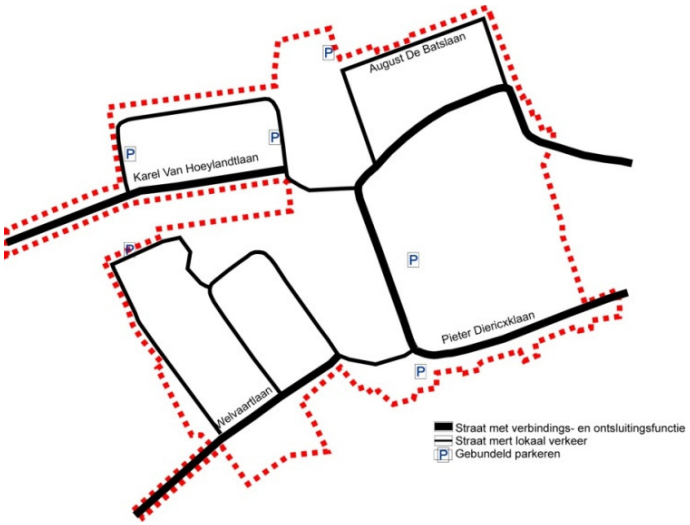
1. Straten:

Belang van wegcategorisering

Spelende kinderen vooral in straten die géén drukke doorgangsstraten zijn:
Straten met louter lokale ontsluiting

> Sterk verband met wegcategorisering

1. Straten:

Weinig rechtstreeks verband spelen-straatinrichting

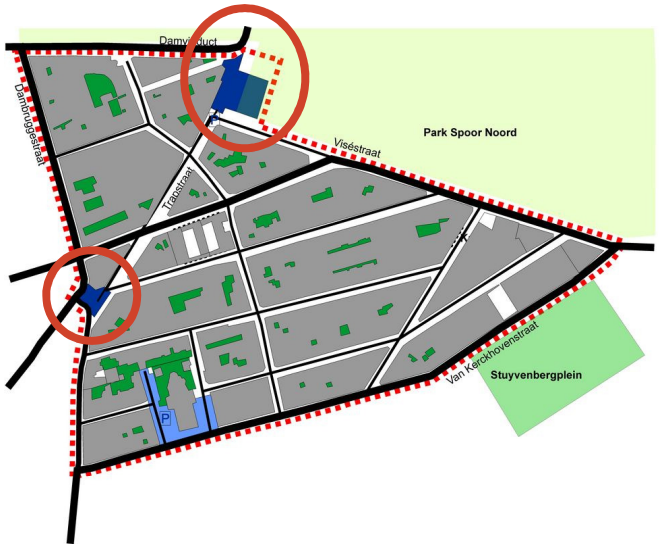
2. Pleinen

Pleinen scoren behoorlijk, vooral in dichte stedelijke wijken

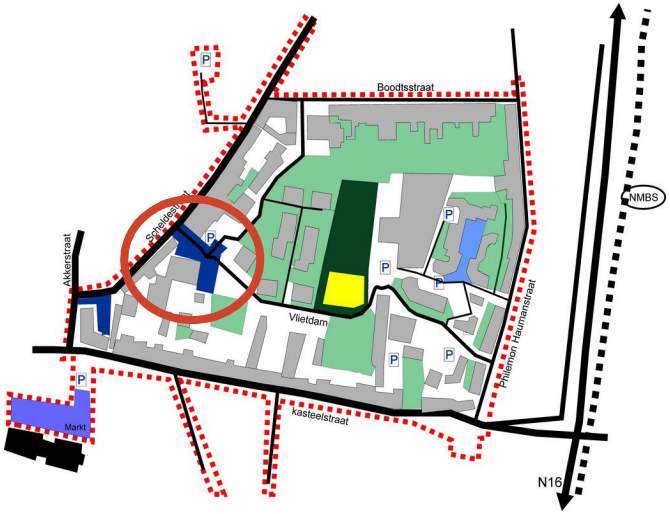
2. Pleinen > vooral 1) grotere pleinen
2) goed gelegen pleinen

Seefhoek
Antwerpen

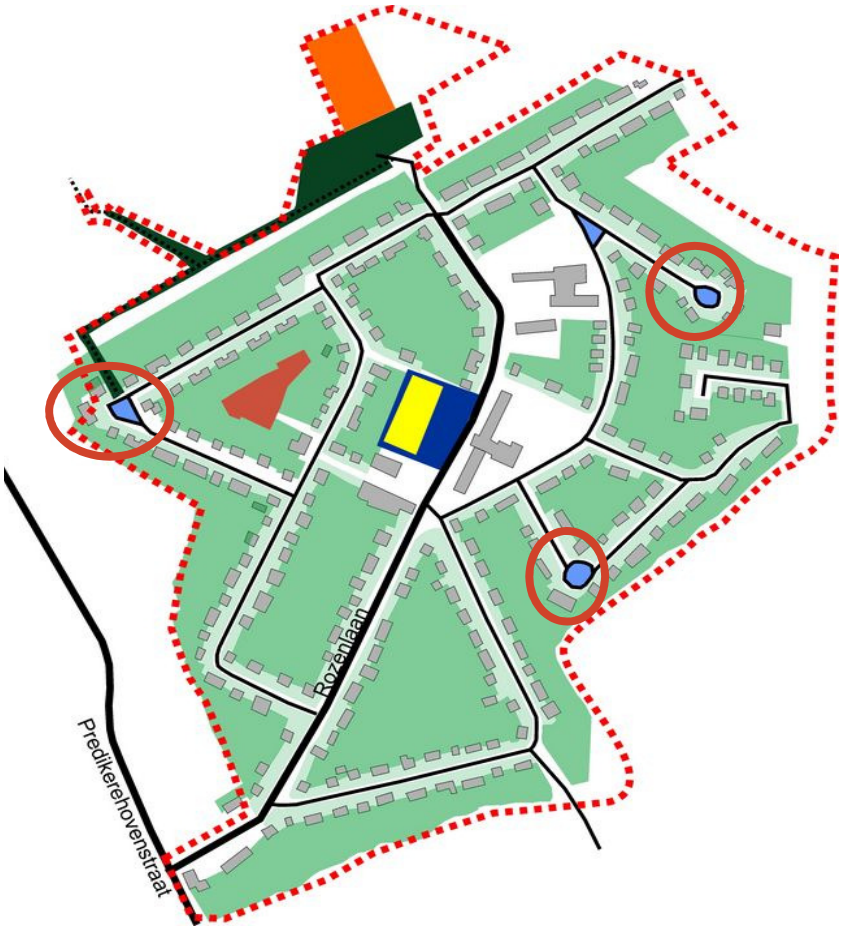
't Foort Temse

2. Pleinen:

In bepaalde wijken worden straatpleintjes amper bespeeld

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

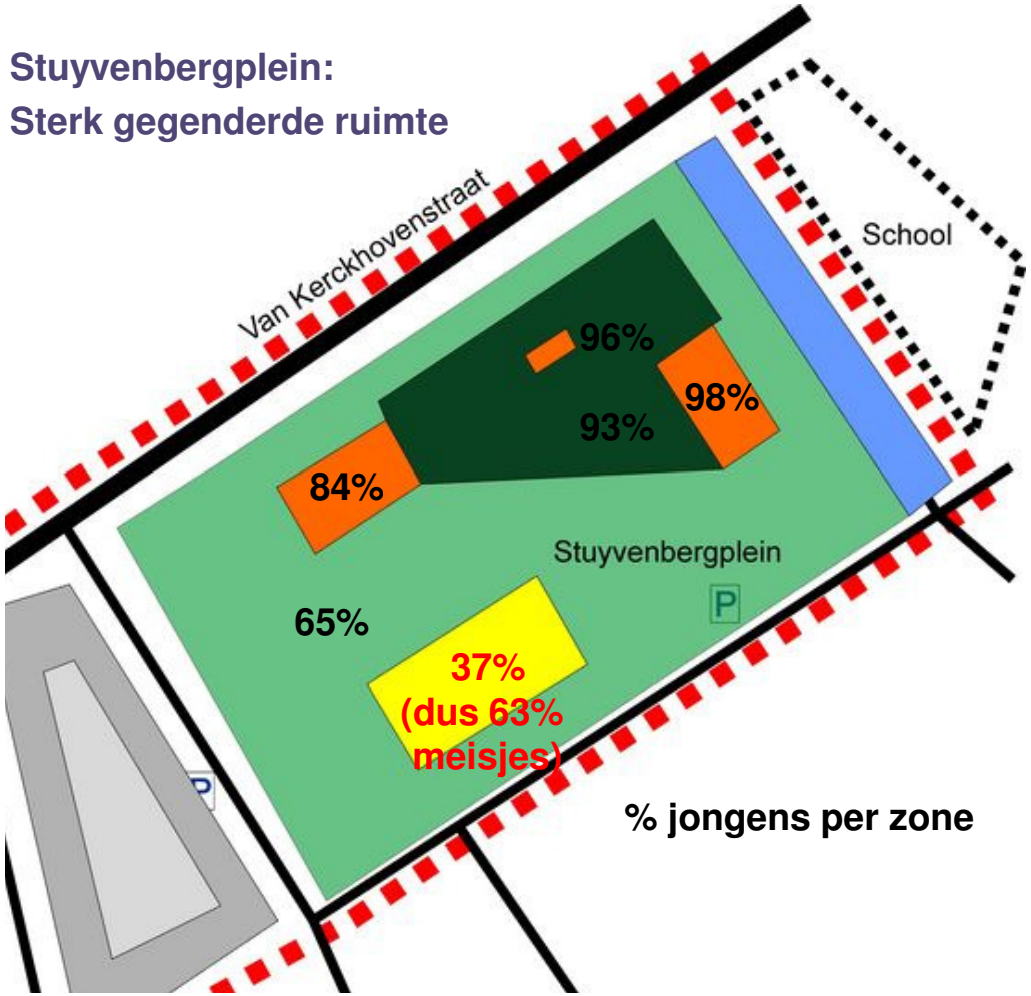
2. Pleinen:

Belang van genderbewust ontwerpen

Stuyvenbergplein:
Sterk gegenderde ruimte

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

IN (GROOT)STEDELIJKE CONTEXT

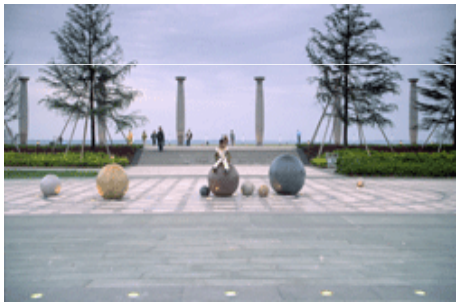
Uit vele gesprekken met kinderen + literatuur:

Rekening houden met 2 types kinderen:

1.‘Buitenkinderen’:
‘trekken hun plan’ en spelen overal waar er ruimte is

2. ‘Binnenkinderen’:
gaan enkel naar buiten met hun ouders of welbepaalde plekken:
- die als voldoende veilig worden ervaren
- die voldoende aantrekking hebben (gezinsgericht)

KINDVRIENDELIJKE PLEINEN

PLEINEN

= (overwegend) stenige open ruimte
in het stedelijk weefsel

> Typologie van pleinen
1.(Groot)stedelijk plein
2.Wijkplein
3.Buurtplein
4.Plein van straatniveau

> Schaalniveaus overlappen:
bijv. Stedelijk plein heeft ook buurtfunctie
> Spanning tussen schaalniveaus

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

PLEINEN:
BASISPRINCIPES

Basisprincipes:

1. **Maximaliseren van verblijfsruimte**
2. **Inpassing in bredere speelweefsel**
3. **Looplijnen**
4. **Geleding / zonering d.m.v. punten, lijnen**
5. **Bouwstenen voor pleinen: reliëf, water, groen, steen, straat- en pleinmeubilair, spelprikkels**

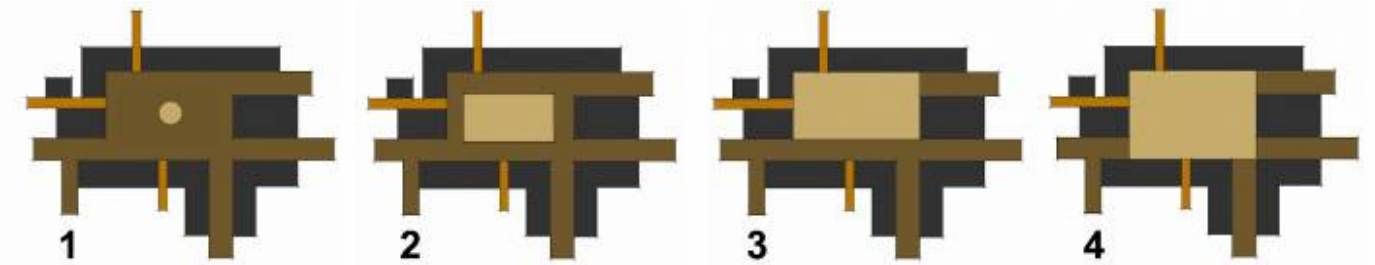
onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

3. PLEINEN > Basisprincipes

1. Maximaliseren van het verblijfskarakter

plein = verkeersruimte

maximale verblijfsruimte

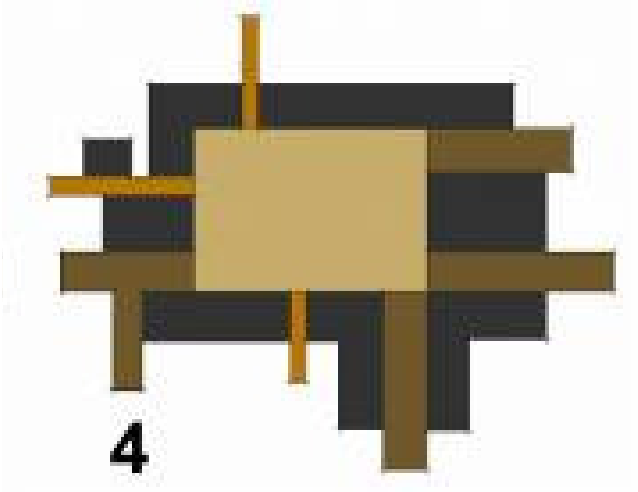

3. PLEINEN > Basisprincipes
1. Maximaliseren van het verblijfskarakter

Ideaal: maximale verblijfsruimte

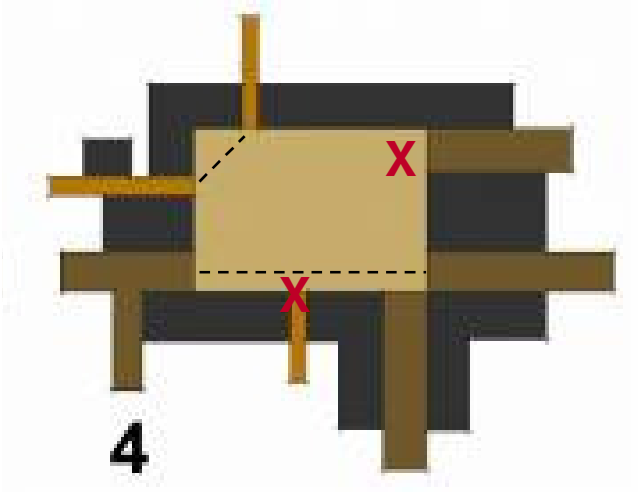

3. PLEINEN > Basisprincipes
1. Maximaliseren van het verblijfskarakter

Ideaal: maximale verblijfsruimte

X ‘knippen van autoverkeer’

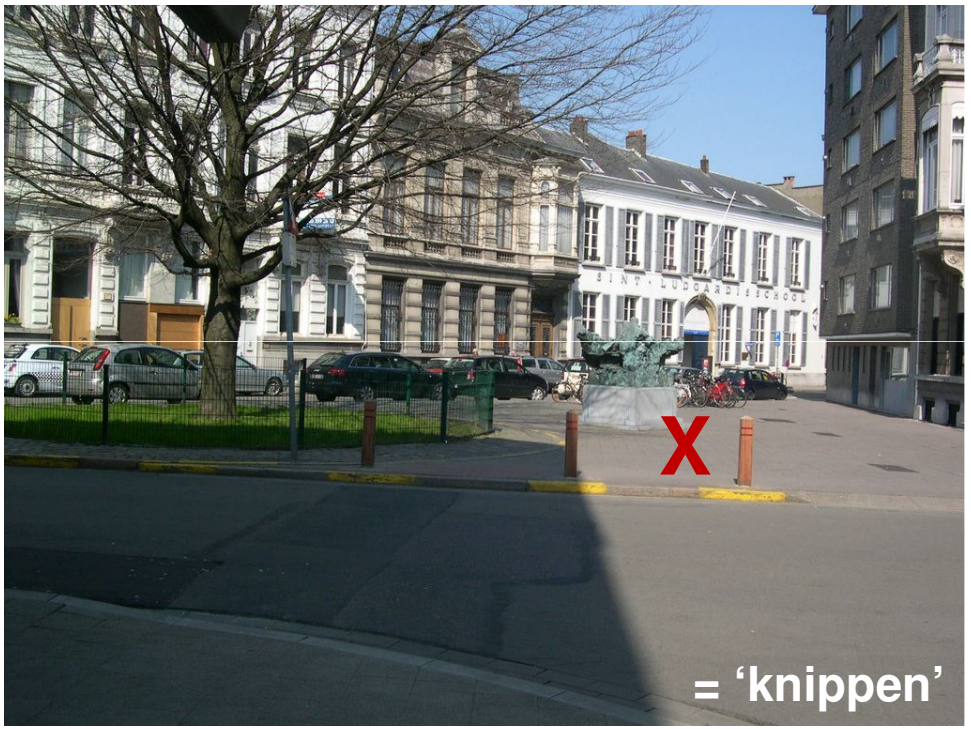
---- ‘doortocht’-oplossingen

Pleinen:
1. Maximaliseren van verblijfsruimte

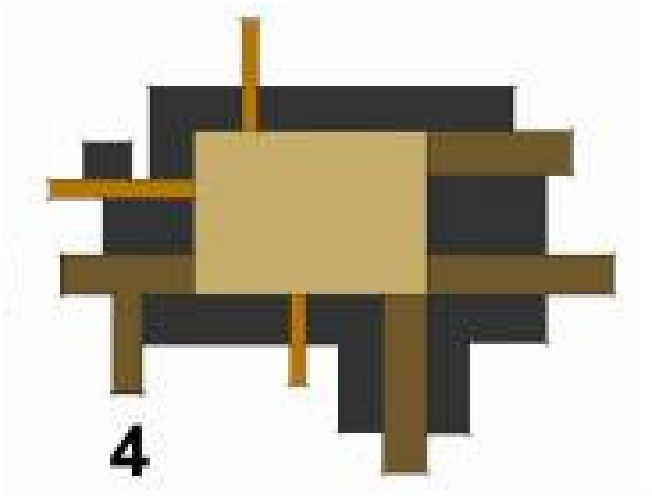
Pleinen:
1. Maximaliseren van verblijfsruimte

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

3. PLEINEN > Basisprincipes
1. Maximaliseren van het verblijfskarakter

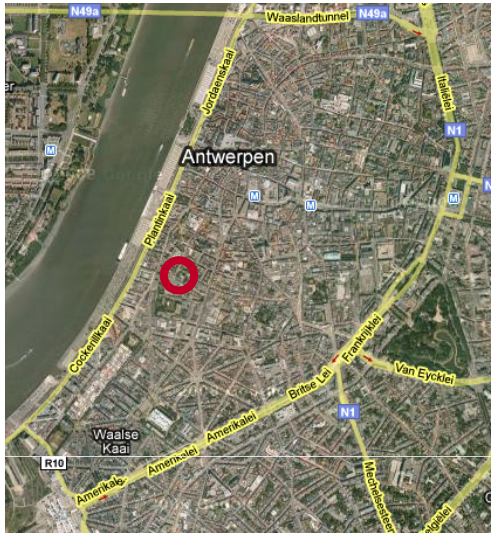

> Dit lijkt logisch, maar vergt moedige beleidskeuzes

> Kaderen binnen ruimer verkeerscirculatieplan, (wijk)mobiliteitsplan, verkeersleefbaarheidsplan, parkeerplan…

Pleinen

2. Inpassing in bredere speelweefsel

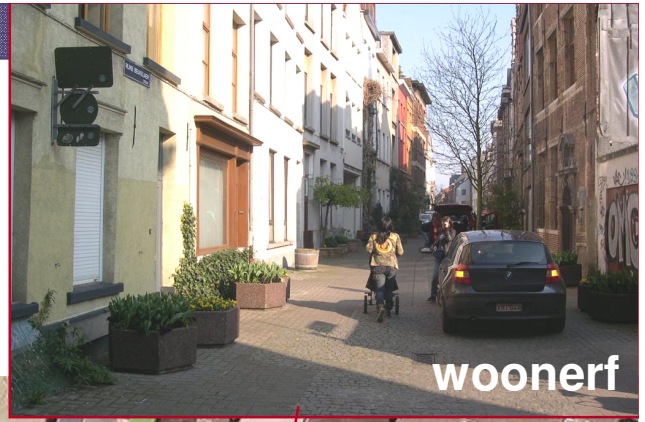

Pleinen

2. Inpassing in bredere speelweefsel

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Pleinen

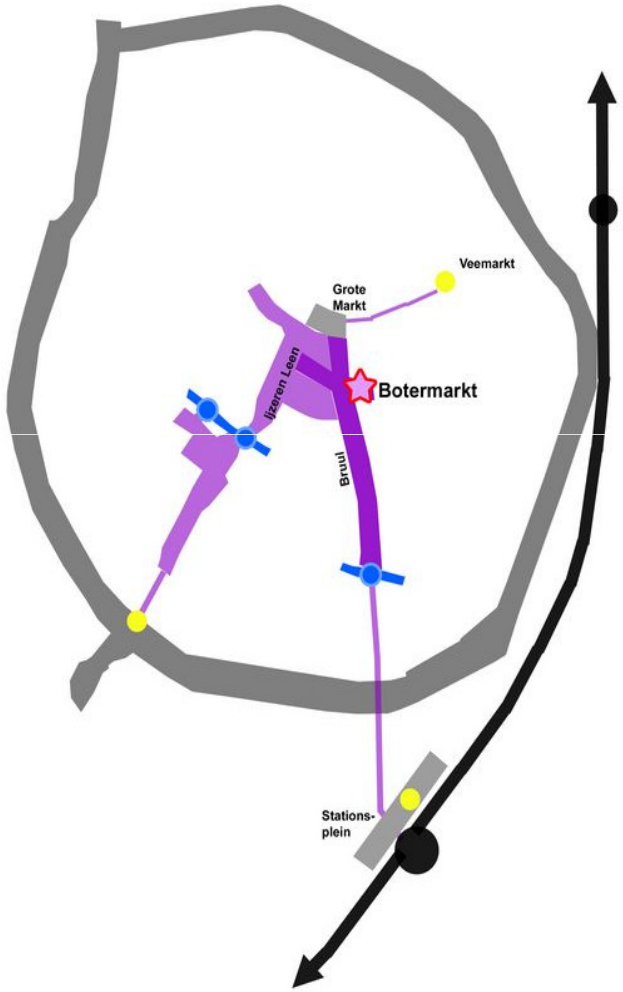
2. Inpassing in tienerweefsel

Botermarkt Mechelen
= centrum van het tienerweefsel

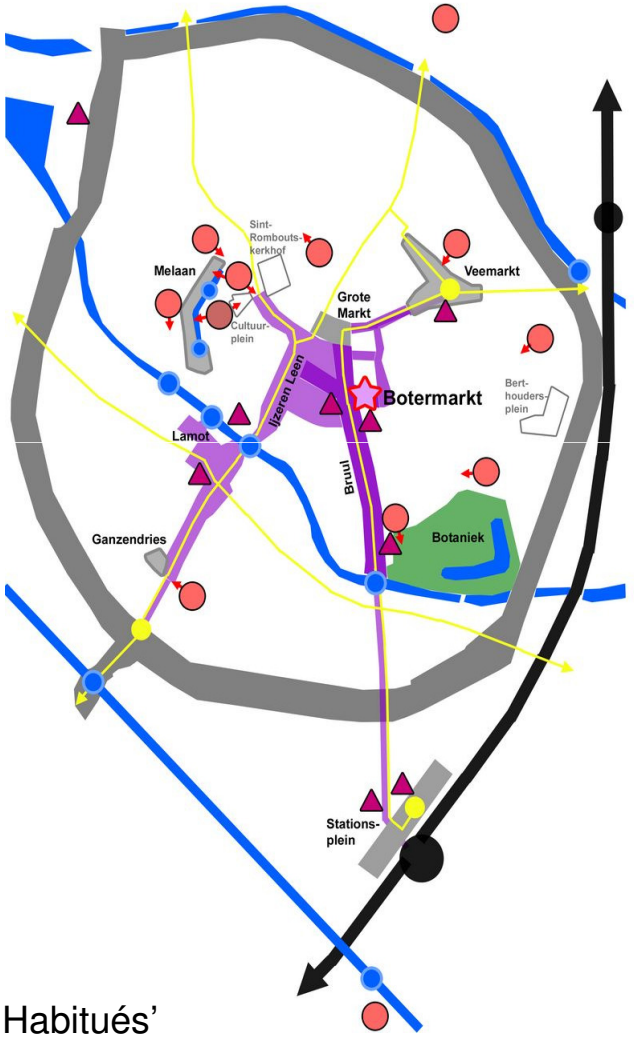

PLEKKEN MET BETEKENIS VOOR TIENERS:

- Botermarkt: 'stadscentrum' voor tieners
- Bruul: 'primair winkelgebied' voor tieners
- IJzeren Leen, Lamot: 'secundair winkelgebied'
- Horeca en warenhuizen
- Secundaire school met hoofdingang
- Conservatorium met hoofdingang
- Stedelijk plein
- Stedelijk park
- Treinstation
- Belangrijke bushalte
- Belangrijke buslijnen en uitvalswegen
- Belangrijke brug over waterweg

'Gelegenheidsshoppers'

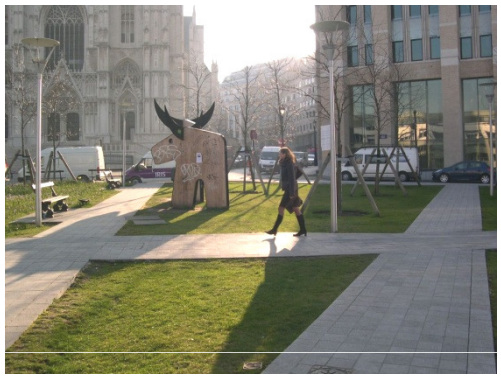

'Habitués'

Pleinen

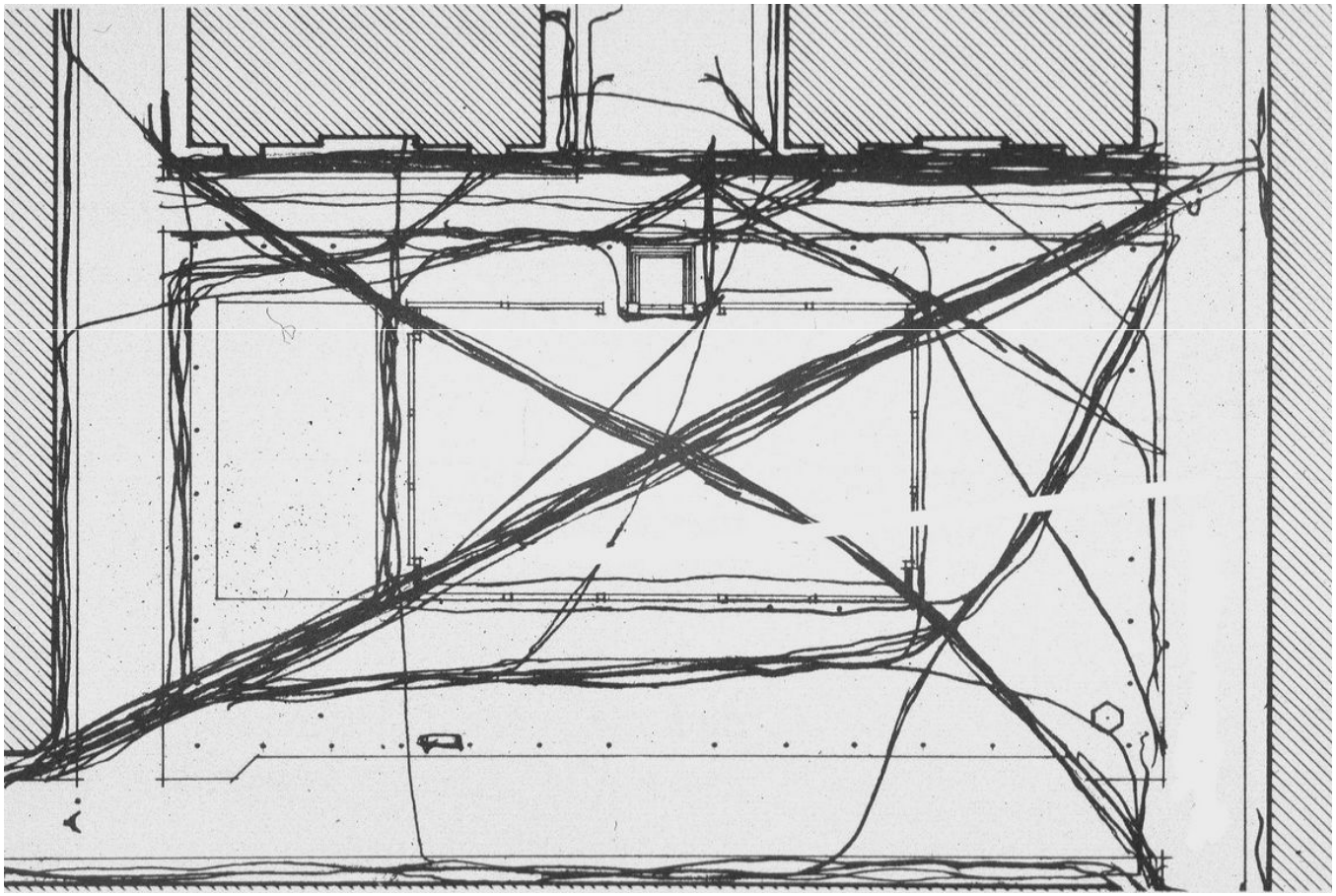
3. Looplijnen

> observaties + tellingen van voetgangers

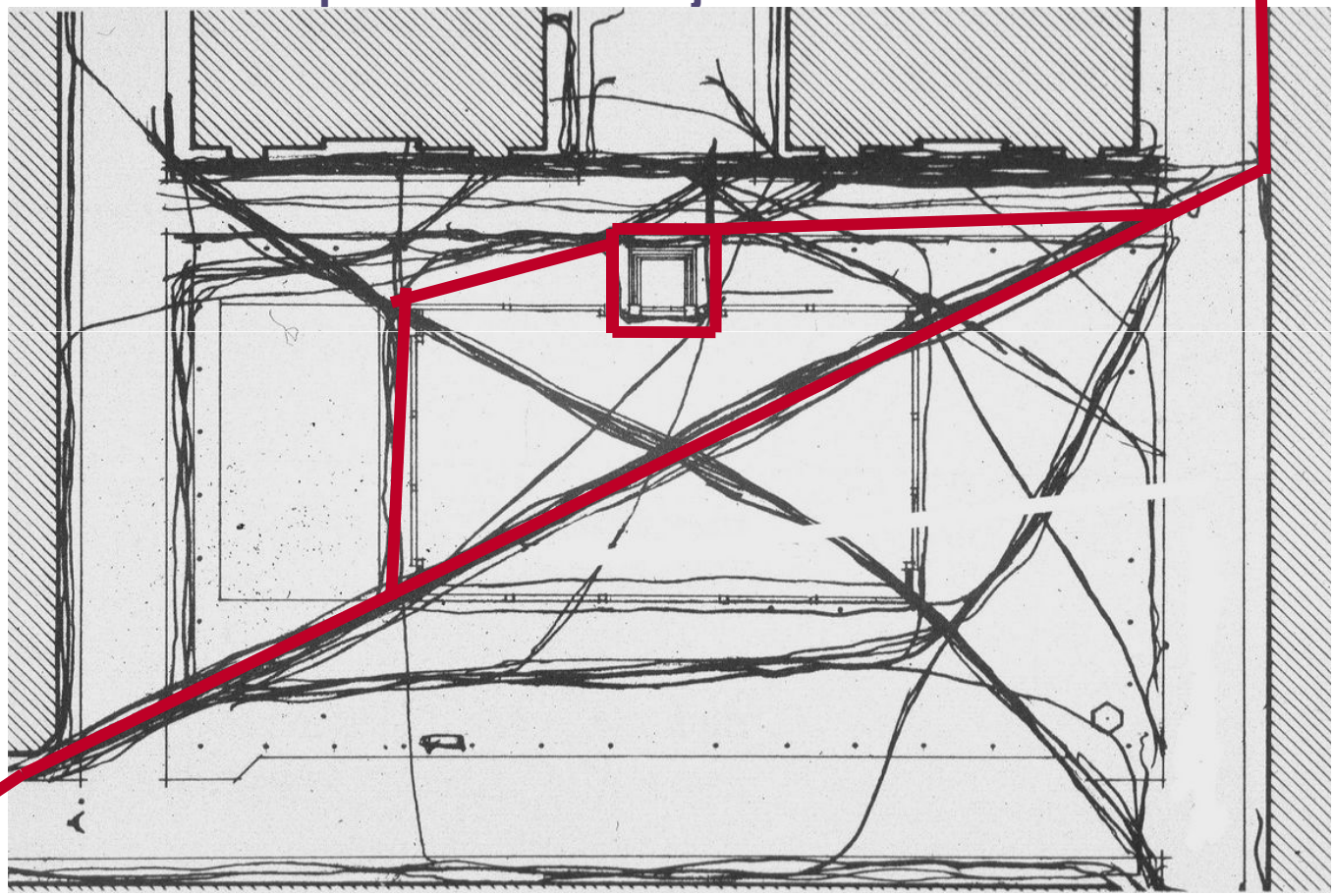
Looplijnen materialiseren

Pleinen
3. Looplijnen

> observaties + tellingen van voetgangers

> eventueel specifieke kindtrajecten

onderzoekscentrum kind & samenleving
ruimtecel

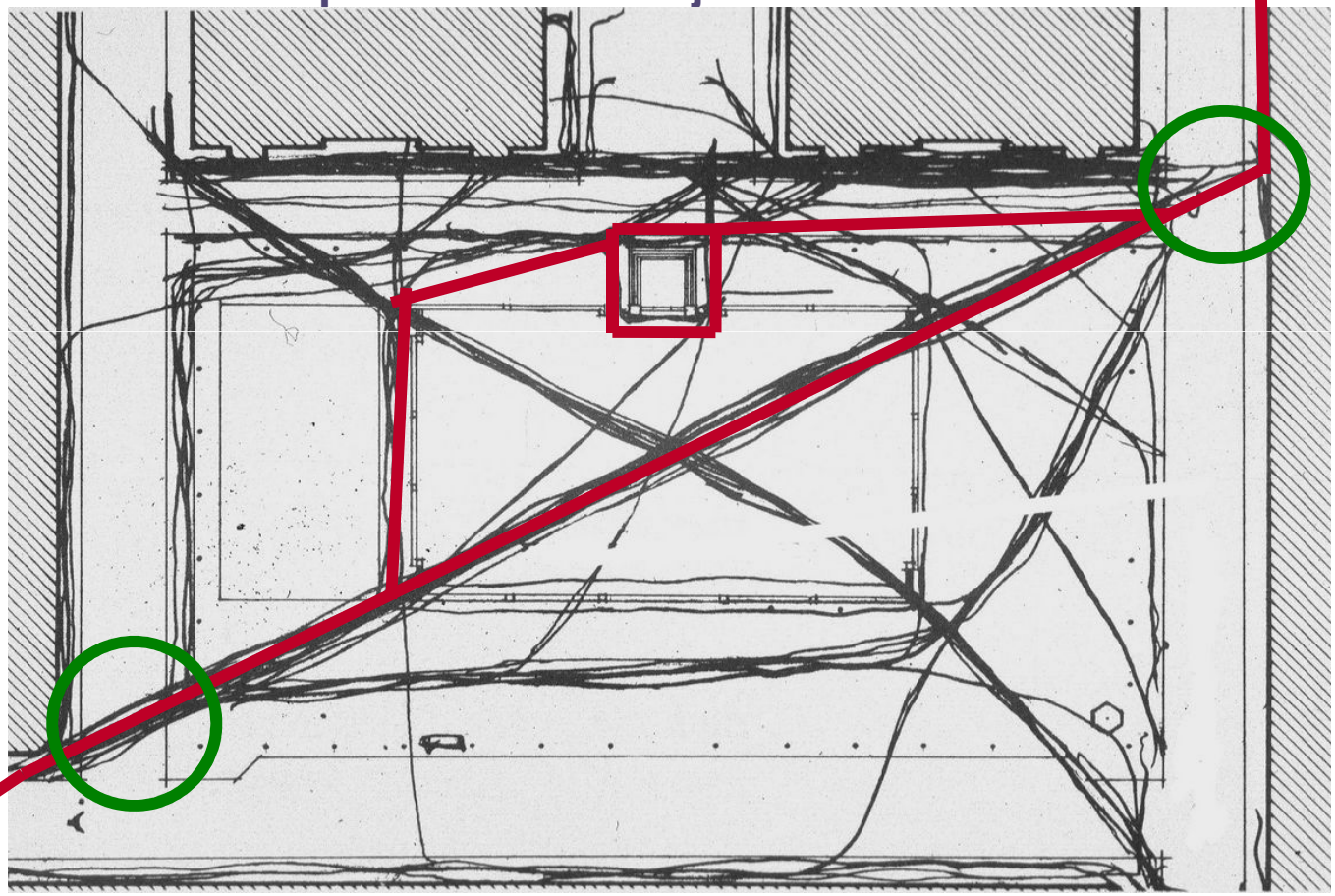
Pleinen
3. Looplijnen

> observaties + tellingen van voetgangers

> eventueel specifieke kindtrajecten

> belangrijke oversteken:

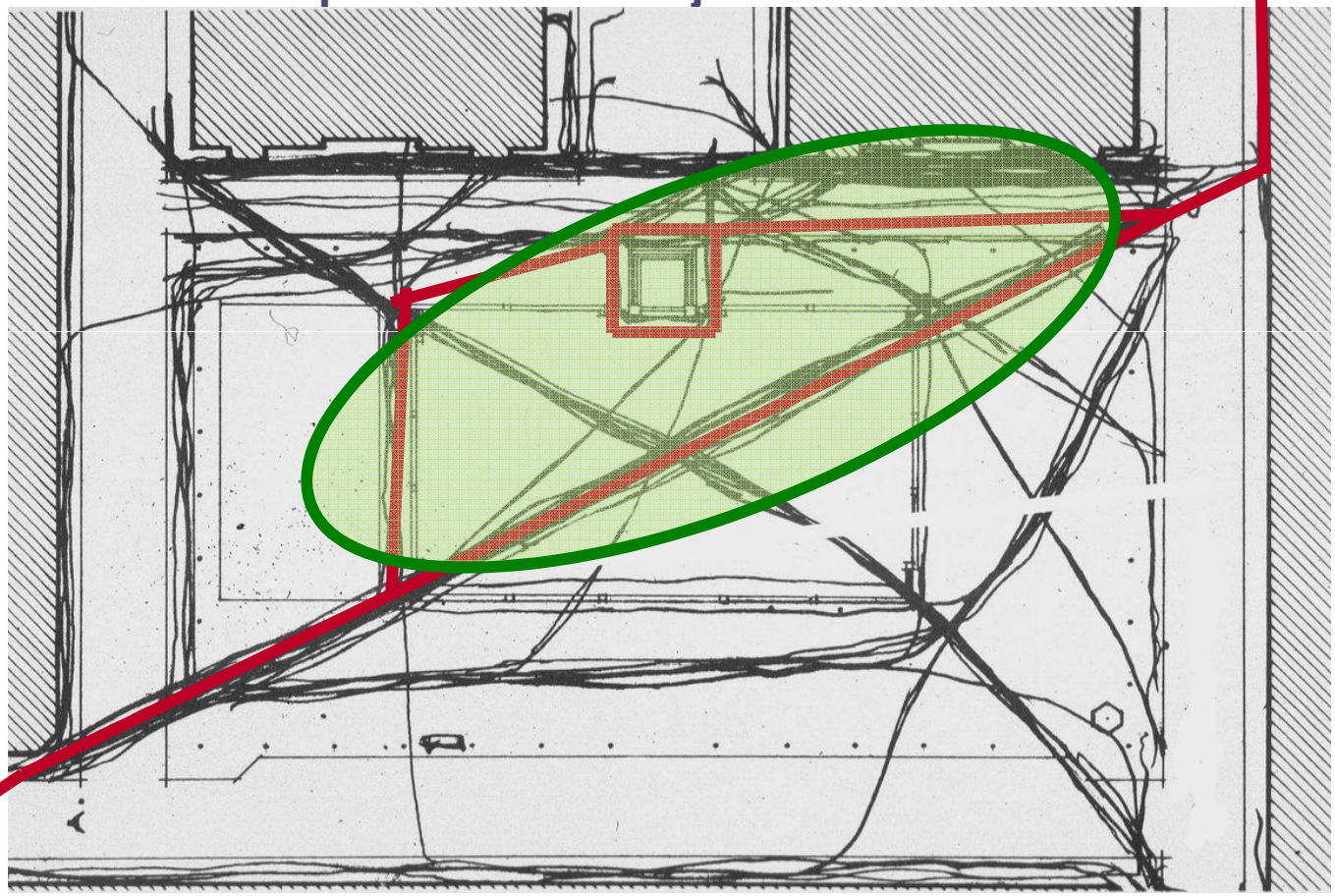
onderzoekscentrum kind & samenleving
ruimtecel

Pleinen
3. Looplijnen

> observaties + tellingen van voetgangers

> eventueel specifieke kindtrajecten

> belangrijke punten en zones:

onderzoekscentrum kind & samenleving
ruimtecel

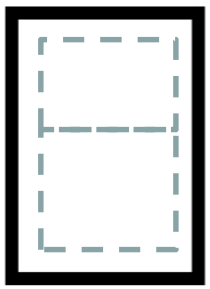
Pleinen
3. Looplijnen

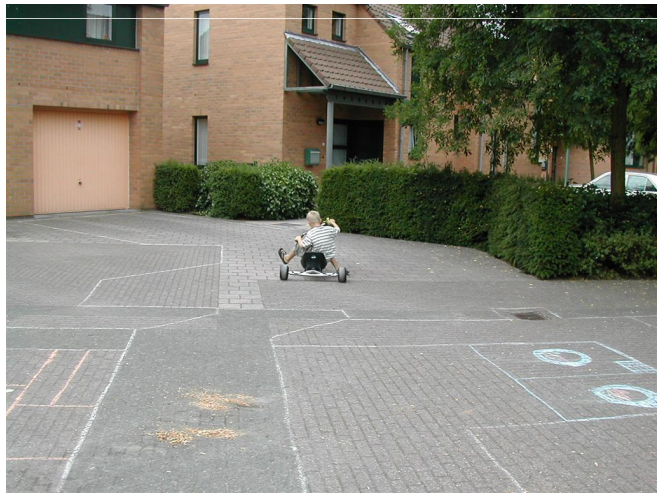
Looplijnen:

> functionele, recreatieve

> ‘toertjes’ rijden/lopen, parcours

>>> aandacht voor materiaalkeuze

Pleinen

4. Geleding van een plein

Geleding / zonering van een plein:

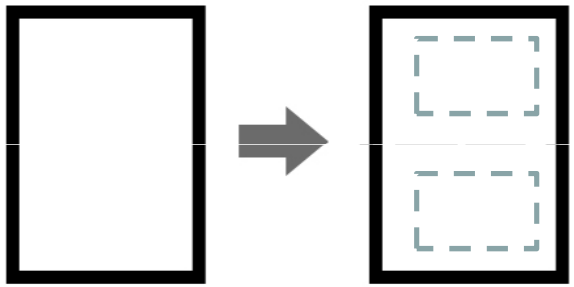
> ‘Kale vlakte’
- **esthetisch effect: ‘pleineffect’, ‘horror plenui’**
- **historische redenen**
- **andere belangen: terrasjes, markt, evenementen,…**

Pleinen
4. Geleding van een plein

Geleding / zonering van een plein:

> 1. Deelzones afbakenen/suggereren:
open ruimte is ook voor kinderen belangrijk
maar tevens ook intimiteit (‘kamers’)

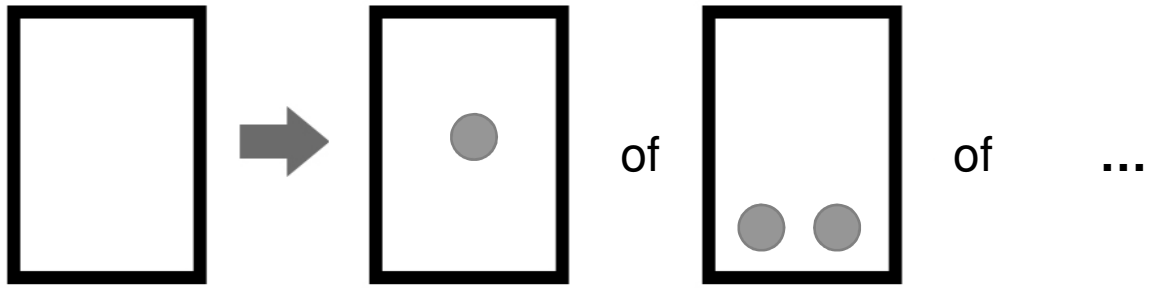
Frans Halsplein
Antwerpen

Pleinen
4. Geleding van een plein

Geleding / zonering van een plein:

> 1. Deelzones afbakenen

> 2. **Punten markeren**: punten = houvast in de ruimte
= plaats waar iets te beleven valt

Pleinen
4. Geleding van een plein

Geleding van een plein:

> 1. Deelzones afbakenen

> 2. Punten markeren:

cf. 19de eeuwse monumentale stadsplanning

Astridplein Antwerpen

Groenplaats Antwerpen

Vrijdagmarkt Gent

Pleinen
4. Geleding van een plein

punten markeren:

open ruimte, maar tevens nood aan houvast

Theaterplein Antwerpen

Pleinen
4. Geleding van een plein

punten markeren:

open ruimte, maar tevens nood aan houvast

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Pleinen
4. Geleding van een plein

reeks van punten
= lijn:
looplijn
stapstenen
gebiedsafbakening

Grote Markt, Mechelen

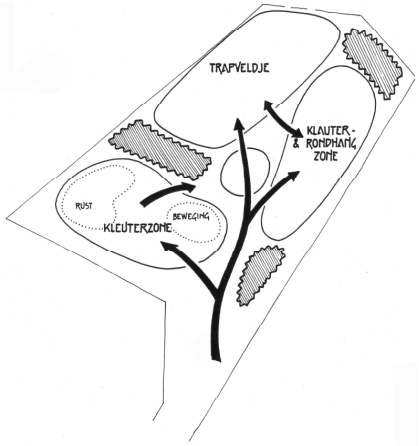
Pleinen

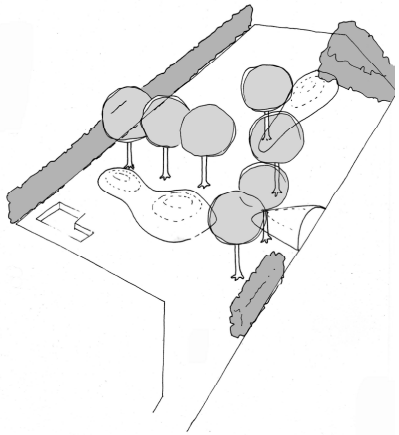
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> Basisbouwstenen maken geleding zicht- en voelbaar

- reliëf
- groen
- grondafwerking (materiaalkeuze)
- water
- straat- en pleinmeubilair

...

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

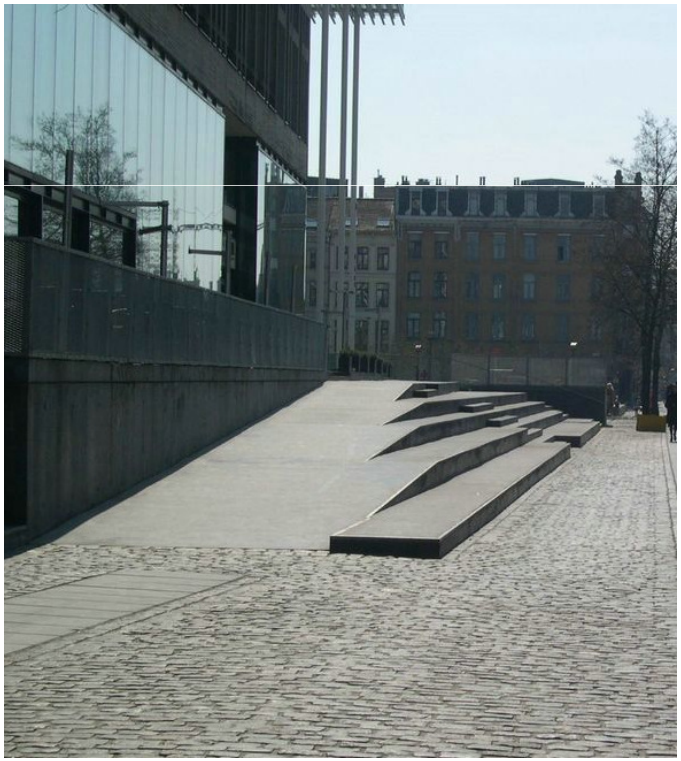
Pleinen
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> Bouwstenen:
  reliëf

> Reliëf niet uitvlakken omwille van ‘pleineffect’
> Spelen met reliëf, reliëf als speelaanleiding
> Reliëf inbrengen

Pleinen
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> **Bouwstenen:**
> **reliëf**

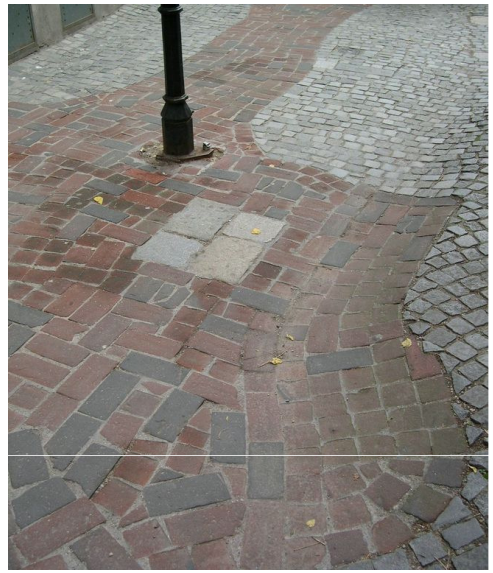

Pleinen
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> **Bouwstenen:**

patronen in grondafwerking:

groen:

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Pleinen
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> **Bouwstenen:**
> **water**

Pleinen
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> **Bouwstenen: speelse en bespeelbare kunst**

Pleinen
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> **Bouwstenen: straat- en pleinmeubilair**

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Pleinen
5. Basisbouwstenen voor pleinen

> Bouwstenen: straat- en pleinmeubilair

> Principes voor inbreng speelse objecten:

Type 1: Stedelijk plein

Stedelijke pleinen: Diverse subtypes met eigenheid:

1. Marktplein:
- objecten inbrengen niet evident
+ tijdelijke, verblijfsruimte

2. Stationsplein:
- verkeersstromen
+ (veilige) wachtruimtes

3. Museumplein:
+ kunst!

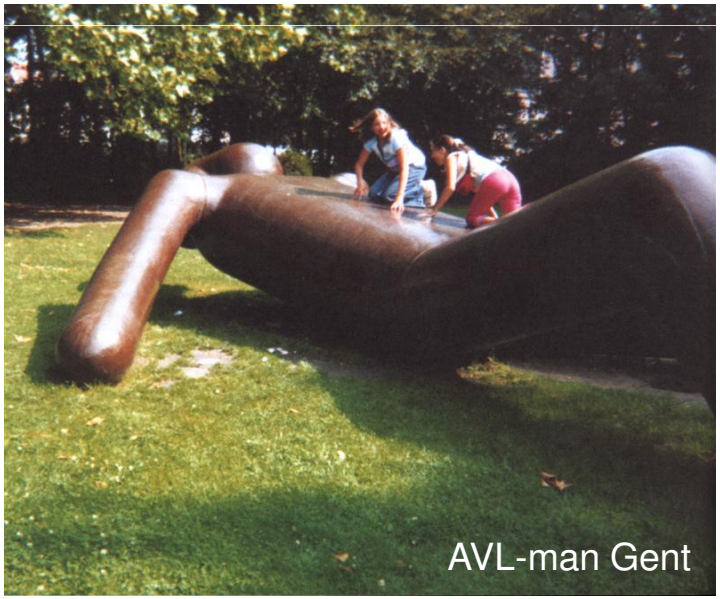
4. Winkelgebied:
- voetgangersstromen, claims
+ speelse zitelementen

…

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Type 1: Stedelijk plein

Strategie 1: Bespeelbare kunst (kan ook tijdelijk)

AVL-man Gent

Brugge

Type 1: Stedelijk plein
Strategie Bespeelbare Kunst

Maria Theresienplatz Wenen (Ringstrasse)

Natuurhistorisch Museum

Type 1: Stedelijk plein
Strategie Bespeelbare Kunst

Maria Theresienplatz Wenen (Ringstrasse)

Naturhistorisches Museum

Type 1: Stedelijk plein
Strategie Bespeelbare Kunst

Maria Theresienplatz Wenen (Ringstrasse)

Naturuhistorisch Museum

Type 1: Stedelijk plein
Strategie Bespeelbare Kunst

Museumplein Antwerpen

Type 1: Stedelijk plein

Strategie 2: Bespeelbare (mobiele) zitelementen

Museuminsel Wenen

(ook Kindermuseum)

Type 1: Stedelijk plein

Strategie 2: Bespeelbare (mobiele) zitelementen

Type 1: Stedelijk plein

Strategie 3: Kindvriendelijke evenementen

markt

kermis

Urban beach Mechelen

Case Korenmarkt / Emile Braunplein Gent

Bestaande gebruik: veel kinderen:

- **Knooppunt openbaar vervoer**
- **Schoolreis-route**
- **Toerisme en shopping (tieners)**

ruimtecel onderzoekscentrum kind & samenleving

Case Korenmarkt / Emile Braunplein Gent

> Uitbouw van aangename en ‘speelse’ wachtzones

> Spelprikkels in geplande groene ruimte:
inspelen op niveauverschillen, hellingen, zitelementen

Muurklimmen op de Sint-Niklaaskerk

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Case Korenmarkt / Emile Braunplein Gent

> **Inspelen op erfgoed:**
> **Uitbouw ‘schoolreisroute’ met ‘beleefbare’ toeristisch-educatieve-artistieke elementen**

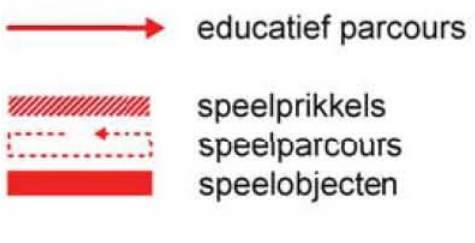

Levensgroot plan/maquette van historische binnenstad:

Case Korenmarkt / Emile Braunplein Gent

Heraanleg
Gent centrum
Korenmarkt
Belfortstraat
Emile Braunplein

KOBRA

KOBRA-voorontwerp 26-05-2008
TV Robbrecht&Daem Van Hee -
Wirtz Int - BAS - Boydens - France
& Technum-Tractebel engineering

Type 2: Wijk- en buurtplein

Inrichting en uitbouw van ‘(speel)kamers’

> Verschillende types spel vergen verschillende soorten ruimte

Type 2: Wijk- en buurtplein
Inrichting en uitbouw van ‘(speel)kamers’

‘rustige spelvormen’:

1. Receptief spel: toekijken

> ‘ankerpunten’
> zit-, lig- en hangelementen

2. Sociaal spel: gewoon babbelen

> ontmoetings-punten
> zit-, lig- en hangelementen

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Pleinen >
Inrichting en uitbouw van kamers

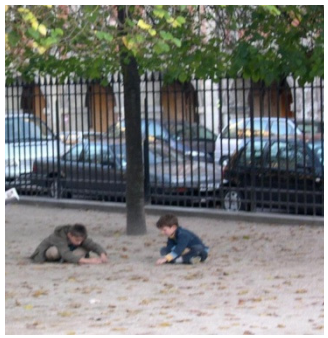
‘creatieve spelvormen’:

3. Fantasiespel: verbeelden, naspelen

> podium
> erfgoed
> ‘huisjes’

4. Constructiespel: bouwen, met losse materialen

> losse materialen
> hulpmiddelen: geraamtes, plateaus

5. Explorerend bewegen: grenzen verleggen, klimmen, springen, evenwicht

> reliëf
> springstenen
> beklimbare elementen

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Pleinen >
Inrichting en uitbouw van kamers

‘bewegingsspel’:

6. **Herhaald bewegen:**
   plezier van het bewegen
   stereotype bewegingen,

> parcours
> sportinfra-
structuur

7. **Regelspel:**
   sportachtig spel,
   spelletjes

> open ruimte
> balvriende-
lijkheid
> hoogtes
> verstop-
plaatsen

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Pleinen >
Inrichting en uitbouw van kamers

Uit onderzoek buitenspelen:

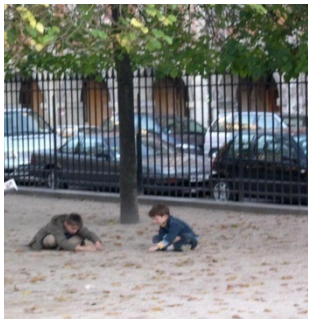
Op pleinen en straten domineren bepaalde types spel:

- Sociaal spel
- Herhaald bewegen
- Regelspel, sport

> Zeer weinig 'creatieve' spelvormen geobserveerd op straten en pleinen

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Wijkplein Sint-Andriesplaats

ok Receptief spel
ok Sociaal spel
? Fantasiespel
? Constructiespel
ok Explor. bewegen
ok Herh. bewegen
ok Regelspel

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Wijkplein in De Baarsjes Amsterdam

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Wijkplein in De Baarsjes Amsterdam

ok Receptief spel
ok Sociaal spel
? Fantasiespel
? Constructiespel
ok Explor. bewegen
ok Herh. bewegen
ok Regelspel

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Wijplein Refuge Brugge

ok Receptief spel
ok Sociaal spel
ok Fantasiespel
ok Constructiespel
ok Explor. bewegen
ok Herh. bewegen
ok Regelspel

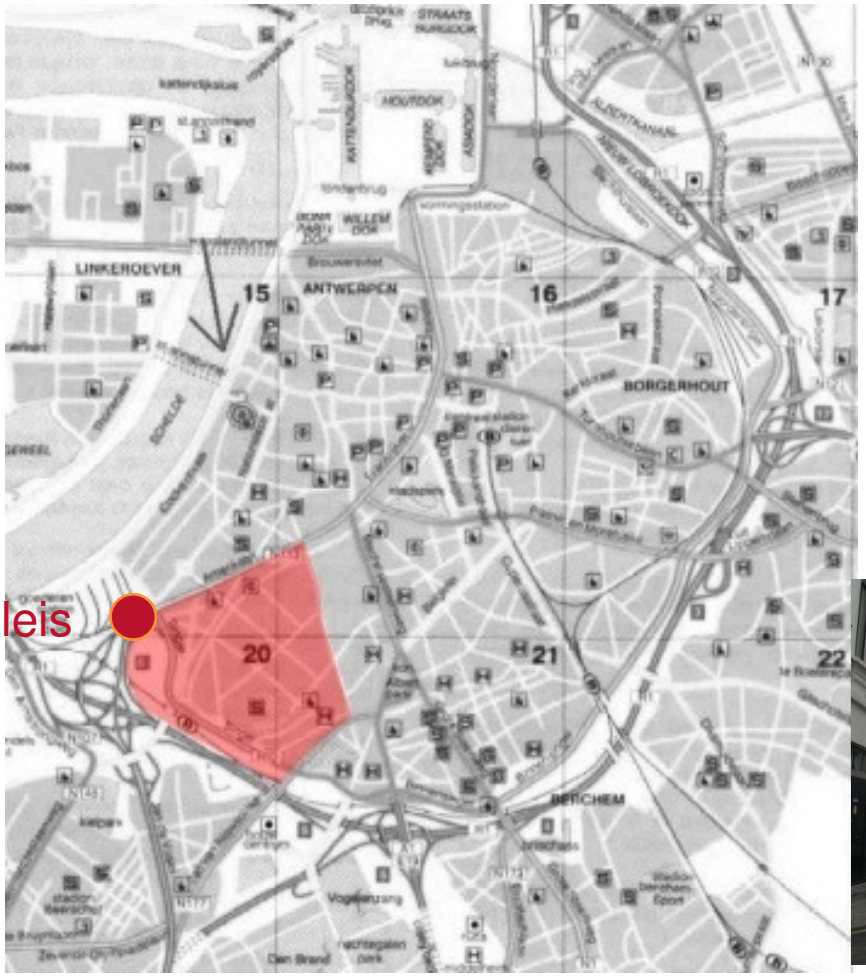
KINDVRIENDELIJKE
STRATEN en STRAATPLEINTJES

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Onderzoek Speelruimteweefsel Brederodewijk:
Meerdere ‘strategieën’ voor kindvriendelijke straten

Kind & Samenleving ruimtecel
Fris in het Landschap
Luc Deschepper

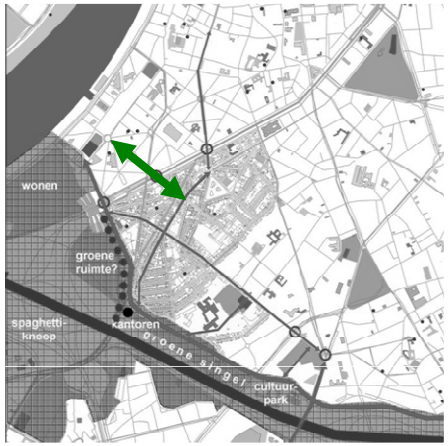

Brederodewijk als case
19de eeuwse gordel:
- Dichte bebouwing
- Geen garages > parkeren op straat

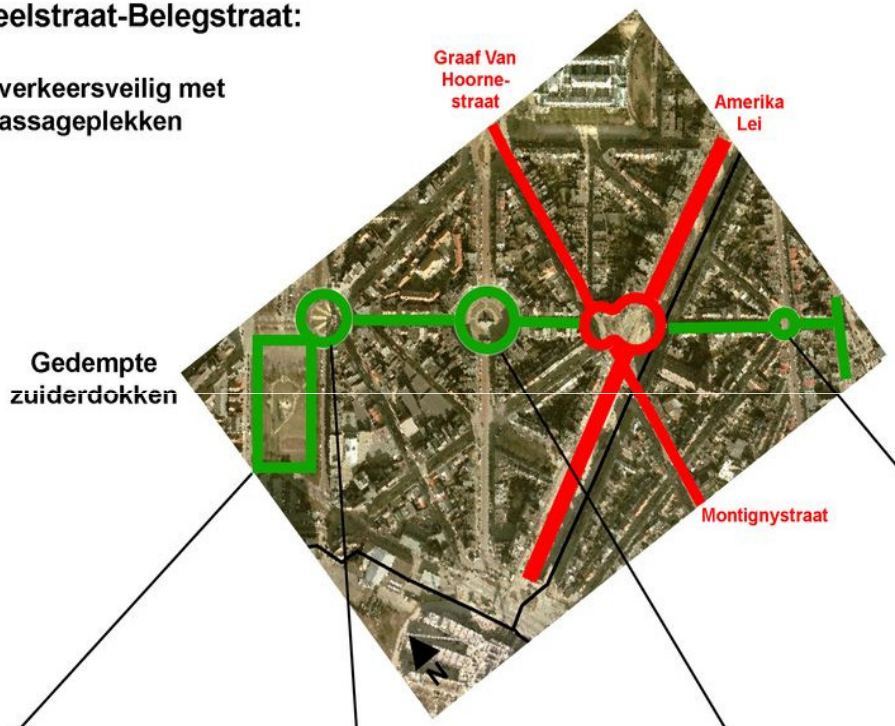
ruimtecel onderzoekscentrum kind & samenleving
FRIS IN HET LANDSCHAP
luc deschepper

Strategie 1: Bovenlokale recreatieve as (verbinding tussen wijken)

As Kasteelstraat-Belegstraat:

Optimaal verkeersveilig met speelse passageplekken

Vlaamse Kaai

Gillisplaats

Lambermontplaats

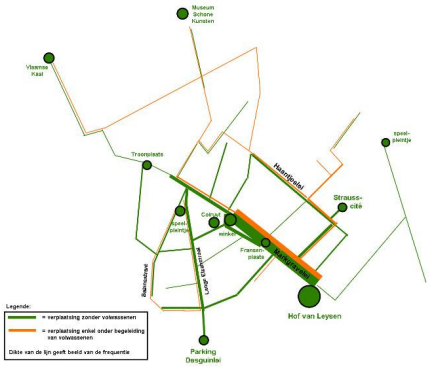

Halve maanpleintje

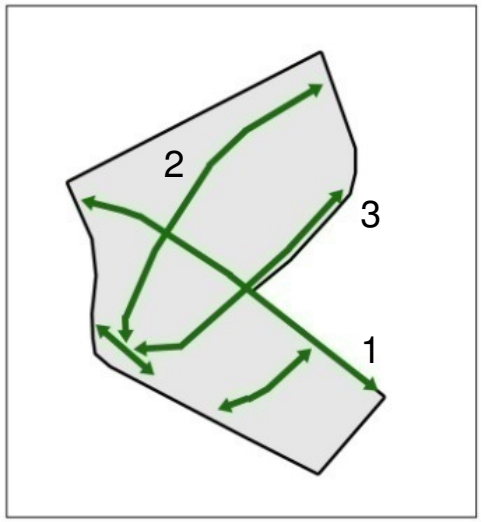
onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

FRIS IN HET LANDSCHAP

luc deschepper

Strategie 2: Kindassen op niveau van de wijk

Belangrijke routes van kinderen in kaart gebracht

> 'Kindas' =
- **Zo laag mogelijke verkeersintensiteit**
- **Zo hoog mogelijk verblijfskarakter**
- **Verblijfsplekken en speelse passageplekken langs de as**

> Accentverschillen:

1) As Markgravelei
> Verlagen verkeersintensiteit (cf. Wijkcirculatieplan)

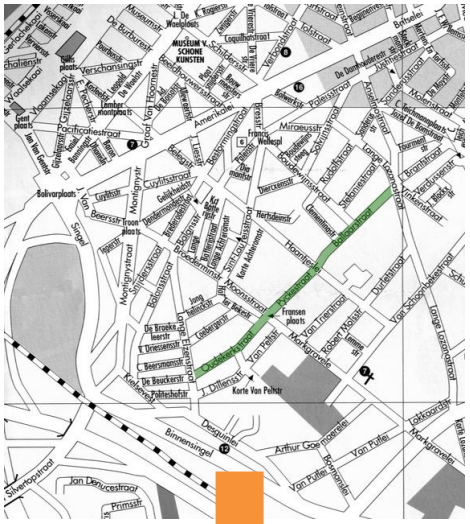
2) As Balansstraat-Paleisstraat
> Functionele verbinding

3) As Ballaerstraat-Pyckestraat
> Heraanleg als 'echte' kindroute met spelprikkels

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

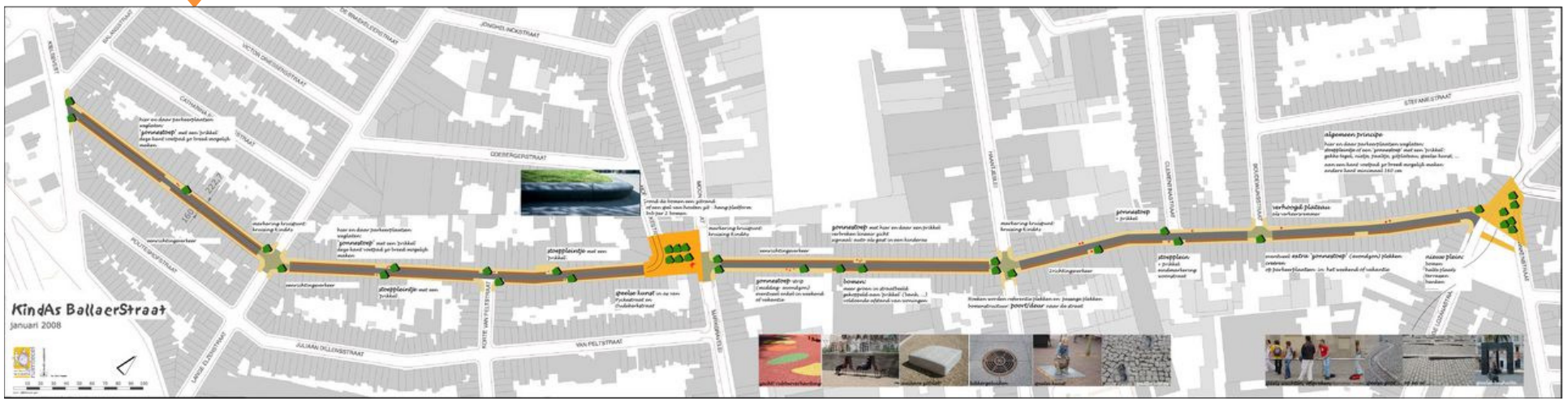
FRIS IN HET LANDSCHAP

luc deschepper

Strategie 2: Kindassen op niveau van de wijk

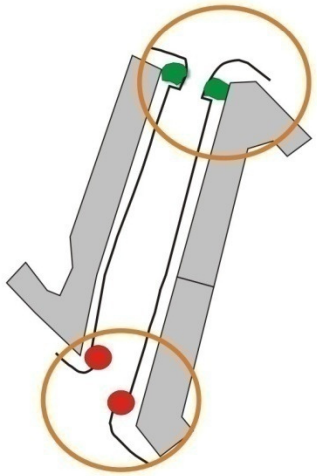
> Echte ‘kindroute’ met spelprikkels

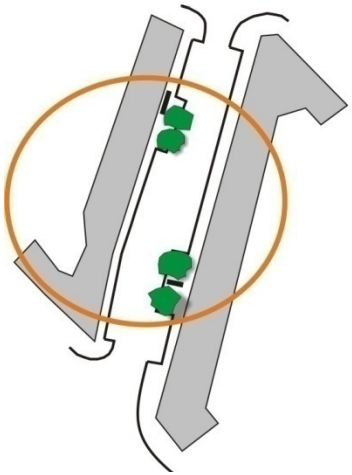
Strategie 3: ‘Woon- en leefstraten’

Geleidelijk:
Bij herinrichting van woonstraten: ook denken aan kinderen

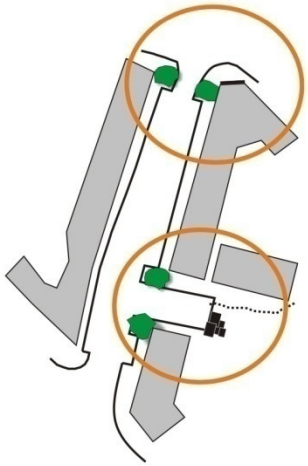
Poorteffect:

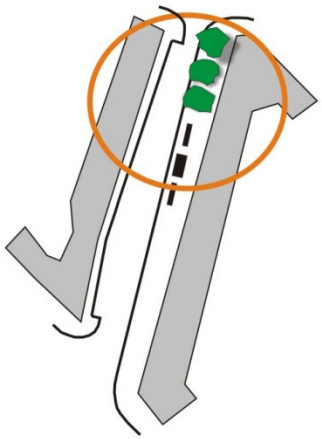
Verbreken lineair zicht:

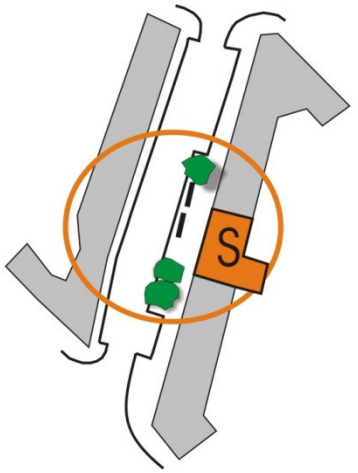
Straathoek-Pleintje:

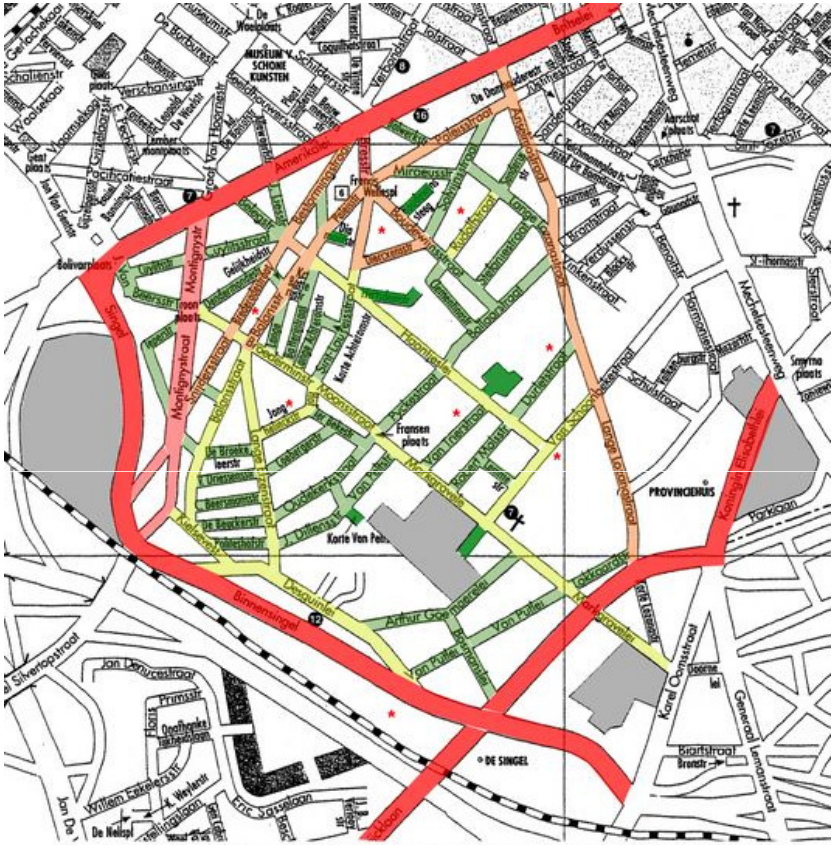
‘Zonnestoep’:

Uitbouw strategische Plekken:

Strategie 3: ‘Woon- en leefstraten’

Systematisch werken aan ‘woon- en leefstraten’

Verschillende oplossingen voor verschillende soorten straat

Belang van doorgedreven wegcategorisering!
Ook binnen categorie ‘lokale weg’

> Afstemming op Wijkcirculatieplannen

ruimtecel onderzoekscentrum kind & samenleving

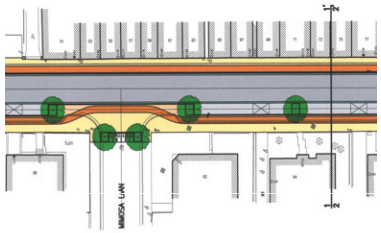
FRIS IN HET LANDSCHAP

luc deschepper

Strategie 3: ‘Woon- en leefstraten’

Type 1: ‘Woonstraat met zekere lokale ontsluitingsfunctie’:
Brede voetpaden die doorlopen over zijstraten
Voetpaduitstulpingen of parkeren zorgen voor asverschuiving

Type 2: ‘Echte woon- en leefstraat’:
Lange termijn: inrichting als leefstraat / woonerf

ruimtecel onderzoekscentrum kind & samenleving
FRIS IN HET LANDSCHAP
luc deschepper

CASE ONDERBERGEN

Situering:

Doorgedreven wegcategorisering:

Woonstraat Type 3:

verbindingsweg voor autoverkeer
> ongelijkvloers
> brede en hoge stoep
> inrichten als doortocht
+ zeer veilige oversteken

Woonstraat Type 2:

buurtontsluiting voor auto's

> ongelijkvloers
> speelstoep
> autoluw
> parkeren mogelijk

Woonstraat Type 1:

aansluitend op bovenlokale publieke ruimtestructuur
> gelijkvloers
> woonerf-principe
> autovrij of autoluw
> parkeervrij of parkeerarm

STAD GENT

Speelweefsel in Gent

28 november 2007

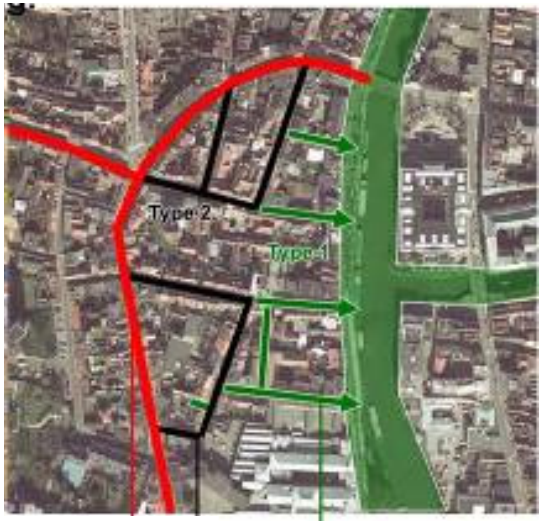
richtlijnen en inspiratiebeelden voor realisatie van kindgerichte kwaliteitsvolle publieke ruimte

i.s.m. Jan Pillen

Type beluikstraatjes:

Woonstraat Type 1:

aansluitend op bovenlokale publieke ruimtestructuur
> gelijkvloers
> woonerf-principe
> autovrij of autoluw
> parkeervrij of parkeerarm

Inrichtingsprincipes voor
WOONSTRAAT TYPE 1: GELIJKVLOERS, ALS WOONERF:

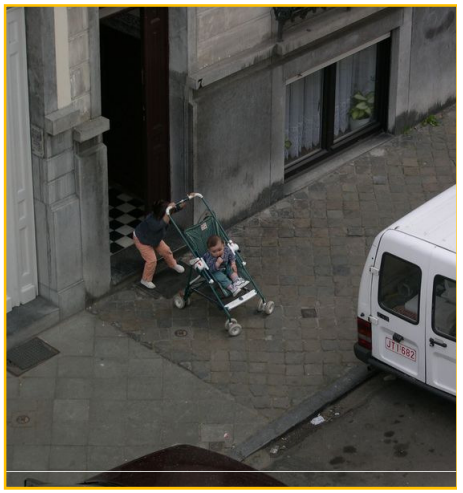

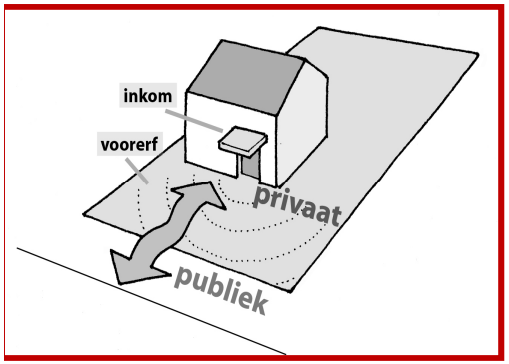

Beleefbare straten: belang van voorerfstrook privaat-publiek-gradiënt

Beleefbare straten: belang van voorerfstrook

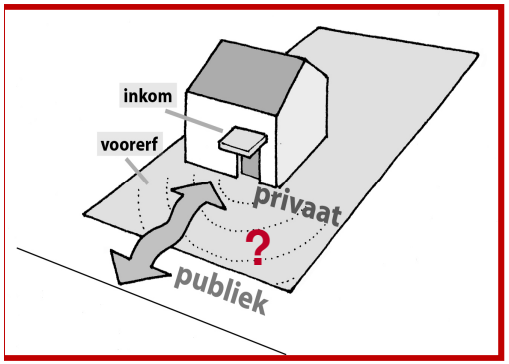
Uit het voorbeeldenboek
‘kwalitatief verkavelen’

Strategie 4: Speelstraten

> Tijdelijk
> Voordeel:
kan sensibiliserend werken

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

Meer lezen of advies op maat…

onderzoekscentrum kind & samenleving ruimtecel

www.k-s.be

